

УДК 811.161.2:81'373.2

КВАНТИТАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЕРГОНІМІЇ

Михайло Торчинський

доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української філології
Хмельницького національного університету
(Хмельницький, Україна)
e-mail: mina@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5268-0237

У статті визначено орієнтовну кількість ергонімів – власних назв людських колективів.

Підрахунки проводилися на основі денотатно-номінативної систематизації пропріальних одиниць. Згідно з нею, до цього онімного поля належать: 1) колективоніми – найменування колективів людей, зайнятих у сфері виробництва і сервісу (всього – 1 137 000, з них до сфери мови можна віднести 21 500 номінацій); 2) конфедераціоніми – номінації колективів людей, держав та інших об'єктів за політичними, ідеологічними та іншими подібними ознаками (всього – 85 000, з них 10 000 засвідчені в мові); 3) пресулатоніми – власні назви керівних структур різних рівнів (більш ніж 150 00, зокрема тих, що функціонують у мові, – понад 10 000).

Встановлено, що загальна кількість ергонімів становить 1 372 000, проте орієнтовно лише тридцять третя частина з них (41 500) може функціонувати як одиниця мови.

Ключові слова: власна назва; денотатно-номінативна структура ономастикону; ергонім; квантитативна характеристика; колективонім; конфедераціонім; пресулатонім.

Torchynskiy Mykhailo. Quantitative characteristic Ukrainian ergonyms.

The article defines the approximate number of ergonyms – proper names of human groups. In this case number of features are taken into account: 1) the dynamics of onomasticon is determined on the basis of the analysis of numerous works, which described different levels of the onymic vocabulary; 2) the chronological index is used for certain categories of proprietary units; it allows you to take into account the number of onyms that existed in previous years, decades and even centuries; 3) the phenomena of polysemy, homonymy and synonymy, which appear in the onomastics in a peculiar way, are taken into account; 4) not only Ukrainian erhonyms, but also own names borrowed from other languages that people are actively using in Ukraine are recorded; 5) the number of components of the Ukrainian ergonyms has been determined separately, the number of the whole set of the ergoobjects' proper names is clarified later.

Calculations were made on the basis of denotatively-nominative systematization of proprietary units. According to this systematization this onym field include: 1) collective name – the name of the collective of people engaged in production and service (1 137 000 total, of which 21 500 nominations can be attributed to the sphere of language); 2) konfederatsionym – nominations of people, states and other objects of political, ideological and other similar features (85,000 total, of which 10,000 are confirmed in the language); 3) presulatonyms – the names of different levels' the governing bodies (more than 150,000, more than 10,000 of those who functions in language).

It has been established that the total number of ergonyms is 1 372 000, but only about thirty-third of them (41 500) can function as a unit of language.

© Торчинський М., 2019

In the future, it is planned to establish the number of own names belonging to other homogeneous fields, such as

vithonyms, ideonyms, cosmonyms, pragmatonyms and toponyms, as well as to find out the total number of proprietary units of the Ukrainian language.

Keywords: *collective name; denotative-nominative structure of the onomasticon; ergonym; konfederatsionym; presulatonyms; proper name; quantitative characteristic.*

Розмежування власних і загальних назв, яке кваліфікується як мовна універсалія, ґрунтується на низці диференційних ознак. Для пропріативів такими є низка положень, одне з яких указує на те, що «оніми є кількісно найбільш поширеними мовними і мовленнєвими конструкціями, які, проте, в основному залишаються невідомими широкому загалу через перебування їх на лексичній периферії» [Торчинський 2009, с. 6].

Аналогічну думку висловлював і Ю. Карпенко, який вважав, що апелятиви є центральним шаром лексики, а оніми становлять її потужну периферію з дуже різною сферою поширення. Цікавим є і висновок дослідника, що загалом у мові на один апелятив припадає до кількох сотень власних назв. Саме Ю. Карпенко робив спробу поррахувати окремі розряди пропріальних одиниць (наприклад, він стверджував, що в Україні лише топонімів декілька мільйонів, на мільйони слід рахувати ергоніми і особливо хрематоніми української мови, а заголовків художніх творів безмежна кількість [див.: Карпенко 2004, с. 83–84]. Однак і сьогодні невідомо, скільки онімів побутує в нашій мові, хоча з'ясування їх кількості має вагоме значення, оскільки сприятиме уточненню обсягів і меж як усього онімного простору, так і окремих його сегментів, що, у свою чергу, конкретизує джерельну базу ономастичних студій. Це також допоможе кодифікувати низку правописних норм, які стосуються пропріальних одиниць.

Зазначимо, що загалом кількісні характеристики в ономастичних студіях частково враховуються. Якщо взяти до уваги, що увесь аналіз власних назв передбачає визначення трьох блоків: 1) денотатно-характеристичного, що складається з денотатно-номінативної (систематизації за характером іменованих денотатів) і денотатно-квалітативної (типології за якісними ознаками іменованих об'єктів) частин; 2) етимолого-словотвірного (встановлення мотиву номінації, локально-темпоральних атрибутів, етимології, шляху виникнення тощо); 3) функціонального, тобто опису особливостей використання пропріативів у різностильових текстах та аналізу їхніх кодифікаційних ознак [Торчинський 2009, с. 9–11], то саме у складі останнього при з'ясуванні місця власних назв в активному чи пасивному словнику безпосередньо визначаються такі дві їхні ознаки, як частотність і відомість [Торчинський 2009, с. 167]. На основі першого атрибуту пропріативи можна поділити на високо-, середньо- і низькочастотні, а також популярні і модні, а на основі другого – на загально-, регіонально, локально і маловідомі [див.: Торчинський 2009, с. 167–185].

Частково стосунок до кількісної характеристики онімів має і з'ясування їхнього місця в мові і мовленні. Якщо в мові власні назви – це загальновідомі лексеми, серед них чимало застарілих, якими нині практично не послуговуються мовці, то в просторічному мовленні насамперед фіксуються зооніми, мікротопоніми, прізвиська, неофіційні найменування багатьох матеріальних і нематеріальних об'єктів, що майже ніколи не стають фактами мови. Саме з цієї причини ми будемо намагатися встановити кількість власних назв, що побутують у мовленні (їх значно більше) і мові (це лише ті

пропріативи, які протягом тривалого часу зберігаються в мовній пам'яті нашого народу).

Безперечно, точну кількість слів (як власних, так і загальних) підрахувати складно, оскільки кодифікація завжди на крок відстає від живої мови, яка постійно змінюється, запозичує щось нове, збагачується неологізмами, позбувається застарілих і непотрібних слів, містить діалектизми, вживані на обмежених територіях, і професійні жаргонізми, відомі лише у вузьких сферах. Тому всі цифри, наведені для кількісної характеристики лексичного запасу мов, слід вважати дуже приблизними.

Якщо говорити про лексикографічні дані, то, наприклад, в одинадцятитомному словнику української мови зафіксовано близько 134 000 слів, в орфографічному (2008 р.) – близько 172 000, у «Словнику української мови» за редакцією В. Жайворонка (2016 р.) – 165 000. В українській Вікіпедії реєструється 813 136 статей, а в лексичній картотеці Інституту мовознавства імені О. О. Потебні – близько двох з половиною мільйонів карток, однак тут поєднано власні і загальні назви. В англійській мові засвідчено мільйон слів, у китайській (в усіх діалектах) – півмільйона, в російській – 257 000, в японській – 232 000, в іспанській – 225 000 тощо. Якщо взяти до уваги запропонований Ю. Карпенком коефіцієнт співвідношення між онімами й апелятивами (для прикладу: 1 до 500), то кількість пропріативів, залежно від взятого за основу джерела інформації, має становити 67, 82,5 або 86 мільйонів одиниць. З'ясування істинності цих чисел і є основним завданням нашого дослідження. Загалом така характеристика кваліфікується як квантитативна («< лат. *quantitas* – кількість») [ССІС 2006, с. 345].

При визначенні кількості пропріальних одиниць ми намагалися врахувати низку особливостей.

По-перше, на основі аналізу численних праць, у яких описано різні розряди онімної лексики, ми встановлювали так званий коефіцієнт динаміки ономастикону, сутність якого полягає в тому, скільки разів той чи той денотат протягом усього періоду його існування змінював своє найменування. Зокрема, для власних назв спортивних команд такий коефіцієнт становить 1,1259, що означає: практично кожна восьма команда протягом певного періоду отримує нову або видозмінену назву [Григорук 2017, с. 11], тому кількість сучасних командонімів потрібно збільшити в 1,2 раза, і тоді ми отримаємо загальну кількість українських найменувань спортивних колективів.

Наведемо дані для інших розрядів ергонімів: комерціонімів (1,15), пресулатонімів (1,2), сервісонімів (1,1), фермеронімів (1,25), фірмонімів (1,3), школонімів (1,4), власних назв культових (1,05), розважальних (1,1), медичних (1,1), силових (1,1) установ. Практично нульовий коефіцієнт наявний серед найменувань колективів банків, готелів, замків і фортець, колоній, ресторанів, сільськогосподарських приміщень (млинів, польових станів, ферм) тощо.

По-друге, для певних розрядів пропріальних одиниць вагоме значення має хронологічний показник, що дозволяє врахувати кількість онімів, яка існувала в попередні роки, десятиліття і навіть століття. Передусім це стосується антропонімів, ідеонімів і прагматонімів, частково – ергонімів (наприклад, хронологічний коефіцієнт агротехніконімів становить 100, що пов'язано зі значним зростанням кількості таких об'єктів у попередні періоди), хоча певна частина ергономіацій має і нульовий показник.

По-третє, визначаючи кількість онімів, ми намагалися врахувати явища полісемії, омонімії та синонімії, які в ономастиці проявляються своєрідно.

Зокрема, різні назви одного і того самого денотата кваліфікуються як синоніми, тобто лексичні варіанти найменувань (по суті – як окремі номінації) і рахуються як окремі оніми (за допомогою коефіцієнта динаміки пропріативів). Наприклад, футбольна команда «Дніпро» іменувалася як «БПІТ», «Петровець», «Сталь» і «Металург», і всі ці оніми додаються як складники загальної кількості пропріальних одиниць.

Однакові номінації різних денотатів є омонімами й аналізуються, як у попередньому випадку: місто, річка, готель, ресторан, футбольна команда *Дніпро*; регіон, готель, поетонім, футбольна команда «*Полісся*».

Однакові номінації об'єктів, що належать до однієї групи, кваліфікуються як багатозначні слова і рахуються лише один раз. Наприклад, у багатьох містах фіксується чимало торгових точок із назвами «*Квіти*», «*Продовольчі товари*», «*Хліб*» тощо, і в усіх цих випадках рахується лише одна пропріальна одиниця.

Для підрахунків загальної кількості власних назв запроваджено коефіцієнт полісемії, який, зокрема, становить: для агротехніконімів – 15; комерціонімів – 15; кулінонімів – 2; людіаріонімів – 2,5; медицинонімів – 2 тощо.

Зауважимо, що кількість пропріативів різних розрядів подаємо вже з урахуванням указаних показників.

По-четверте, ми фіксували не лише українські ергоніми, а й власні назви, запозичені з інших мов, якими активно послуговуються мовці в Україні. Це, зокрема, стосується найменувань професійних колективів, об'єднань за спортивними, конфесійними, партійними та іншими інтересами, а також керівних структур, що з певних причин стали відомі світу.

По-п'яте, з метою забезпечити певну об'єктивність у визначенні обсягів українського ономастикону розглядаємо окремо кількість його складників і лише тоді говоримо про чисельність усієї сукупності пропріативів. Оскільки на сьогодні немає єдиної структури онімного простору української мови, використаємо для цього нашу систематизацію онімної лексики, за якою всі власні назви поділено на онімні поля і підполя, сектори і підсектори, сегменти і підсегменти, елементи і піделементи [див.: Торчинський 2008, 2009, 2010]. Зважаючи на те, що таких структурних компонентів нараховується більш ніж дві тисячі, підсумовувати будемо переважно найбільш вагомні групи номінацій.

Інформацію про кількість таких онімів ми брали з праць вітчизняних учених [див.: Белей 2000; Григоруk 2017; Куковська 1996; Кутуза 2003; Лесовець 2007; Микина 1992; Позніхіренко 2018; Цілина 2006; Шестакова 2002], а також із численних сайтів в Інтернеті (їх настільки багато, що неможливо перерахувати у списку використаних джерел).

Загалом ергонімне поле складається із трьох підполів: колективонімів – найменувань колективів людей, зайнятих у сфері виробництва і сервісу; конфедераціонімів – номінацій колективів людей, держав та інших об'єктів за політичними, ідеологічними та іншими подібними ознаками; пресулатонімів – власних назв керівних структур різних рівнів.

Перша група номінацій водночас є і найчисленнішою; водночас між колективонімами (частково – і конфедераціонімами та пресулатонімами) як різновидами ергонімів і домонімами як підвидом прагматонімів простежуються омонімічні відношення, сутність яких проявляється в тому, що одна і та ж власна назва може іменувати приміщення і колектив людей, який у ньому перебуває (наприклад, ресторан «*Веселка*» – це найменування споруди та групи

людей, які в ній працюють). Отже, можемо засвідчити певний збіг кількості ергонімів і прагматонімів, що, зокрема, засвідчено з-поміж таких пропріативів:

школонімів, тобто власних назв колективів освітньо-наукових установ, зокрема дошкільних закладів (майже 15 000: «*Барвінок*», «*Оленка*»), шкіл (понад 16 500: *Дунаєвецький НВК «ЗОШ I–III ст., гімназія»*, *Хмельницький лицей-інтернат поглибленої підготовки в галузі науки*), закладів професійно-технічної (817: *Київське вище професійно-технічне училище будівництва і транспорту*, *Харківське вище професійне училище № 6*) і вищої освіти (понад 660: *Національний університет «Львівська політехніка»*, *Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*), позашкільних (більш ніж 4 000: *Бучацька дитяча музична школа*, *Івано-Франківський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді*) та академічних (майже 600: *Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України*, *Національний університет серцево-судинної хірургії імені Миколи Амосова НАМН України*) установ, а також іноземних (понад 1 000: *Гарвардський університет*, *Швейцарська вища технічна школа Цюриха*) і колишніх (*Київський інститут шляхетних дівчат*, *Харківська недільна школа для дорослих*) об'єктів. Загальна кількість найменувань колективів освітніх та наукових інституцій – більш ніж 86 000, з них функціонує в мові – 5 000;

до 385 000 назв працівників об'єктів виробничого призначення (330 000 компаній, фірм і подібних об'єктів: «*Галспецсервіс*», «*Спецбуд-електро*»; майже 38 500 заводів і фабрик: «*Дніпроспецсталь*», «*Мотор-Січ*»; до 1 000 шахт: *Шахта імені Стаханова*, «*Шахтарська Глибока*»; більш ніж 10 000 колишніх підприємств: *Миколаївський завод «Наваль»*, *Новоросійський (Юзівський) завод Новоросійського товариства кам'яновугільного, залізного і рейкового виробництва*; до 5 000 іноземних фірм: «*Боїнг*», «*Технологічний центр Макларен*»). Як мовні одиниці можна кваліфікувати до 2 000 таких онімів;

понад 50 000 номінацій відвідувачів культових споруд (в Україні – близько 38 000 церков: *Андріївська церква*, *Софійський собор*; майже 200 монастирів: *Межиріцький*, *Свято-Михайлівський*, понад 2 000 каплиць: *Свейковських*, *Святої Параскеви*; у світі – більш ніж 10 000 церковних об'єктів: *Сикстинська капела*, *Собор Святого Патрика*). Безпосередньо до мови належить до 3 000 еклезіонімів, монастеріонімів і капелонімів;

майже 47 000 назв працівників об'єктів культури і спорту (в Україні – понад 50 000 культосвітніх установ: *Національний палац культури «Україна»*, кінотеатр «*Планета*»; 40 000 бібліотек: *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського*, *Хмельницька обласна бібліотека для дітей і юнацтва*; понад 1 000 музеїв: *Музей народної архітектури та побуту*, «*Писанка*»; майже 1 000 спортивних споруд: стадіон «*Авангард*»; ковзанка «*Крижинка*»; понад 5 000 споруд інших розважальних закладів: *Київський іподром*, аквапарк «*Сьомий океан*»; у світі – більш ніж 20 000 таких об'єктів: стадіон «*Маракана*», «*Метрополітен-опера*». Незначною (до 2 000) є кількість таких пропріальних одиниць, яка може бути віднесена до мови;

більш ніж 33 000 найменувань працівників сільськогосподарських приміщень: польових станів, курників, млинів, ферм тощо *Пилипківський млин*, *Цівковецький курник*; у мові такі оніми практично не функціонують;

приблизно 28 500 власних назв працівників об'єктів, задіяних у сфері охорони здоров'я (понад 12 000 лікарень і поліклінік: *Городоцька районна поліклініка*, дитяча лікарня «*Охмадит*»; більш ніж 40 000 аптек: «*Медея*»,

«Сімейна аптека»; понад 5 000 іноземних лікувальних закладів: «Рудольфінерхаус», «Форест Парк Медикал Центр». До 2 000 цих найменувань можна кваліфікувати як такі, що функціонують у мові;

до 25 000 номінацій мешканців готелів («Либідь», «Поділля») і санаторіїв («Березовий гай», «Ріксос-Прикарпаття»), зокрема іноземних: «Модерн Гонолулу», «Сіам»), проте лише десятки таких пропріативів належать до сфери мови;

понад 20 000 назв колективів банківських установ в Україні (Волинське обласне управління АТ «Ощадбанк», Подільське відділення АТ «Правекс банк») і за кордоном («СІАБ», «Сітігруп»); на нашу думку, в мові закріпилося не більше, ніж 1 000 банконімів;

до 20 000 найменувань працівників поліції, СБУ, прокуратури, судів та інших так званих силових структур як в Україні (Вінковецьке відділення поліції, Заліщицький міжрайонний суд), так і кордоном (Європейський Суд з прав людини, Міжнародний третейський суд); кількість таких номінацій у мові – понад 1 000;

до 18 000 власних назв колективів закладів громадського харчування в Україні (ресторани: «Грибова хата», «Папа Карла»; кафе, паби тощо: «Кулінарний рай», «Челентано») і світі («Даніель», «Нома»);

майже 10 500 номінацій працівників торгових приміщень (в Україні – майже 38 500 магазинів: «Каштан», Центральний універмаг; 45 000 кіосків: «Адамівські ковбаси»; «Квіти»; до 50 000 дрібних торгових точок: «Наталі», «Супер-джинси»; понад 10 000 ринків: Лук'янівський ринок, «Привоз»; близько 7 000 АЗС: «ОККО». «Укрнафта»; у світі – до 5 000 відомих торгових об'єктів: ринок Ліденхолл, торгова галерея «Центерсіті»;

до 5 000 назв колективів, які надають сервісні послуги: СТО «Дизель-сервіс», «Чобіток». Загалом до сфери мови належать не більш ніж 2 000 комерціонімів, кулінонімів і сервісонімів;

до 2 500 найменувань працівників споруд оборонного призначення: замків (81: Золочівський замок, Паланок), палаців (126: Ханський, Шарівський), фортець (75: Аккерманська, Хотинська), зокрема до 2000 – іноземних (Гогенцоллерн, Шенбрунн), оскільки давні вітчизняні уже враховані раніше, причому значна частина їх (до 1 000) функціонує в мові;

до 1 000 власних назв колективів колоній, тюрем, СІЗО та інших місць позбавлення волі як в Україні (Ізяславська виправна колонія № 31, Луцький слідчий ізолятор), так і за кордоном (Алькатрас, Володимирський централ). У сфері мови трапляються лише окремі подібні номінації;

майже 270 000 власних назв працівників організацій міжнародного, всеукраїнського та регіонального масштабу: Новоукраїнська районна громадська організація «Прес-клуб реформ», Організація українських скаутів, зокрема колишніх: Львівський обласний комітет ЛКСМУ, Міжнародне історико-просвітницьке, правозахисне та благодійне товариство «Меморіал» та закордонних: Американська федерація праці – Конгрес виробничих профспілок, Союз українських студентів Канади; у сфері мови можливе функціонування до 500 таких пропріативів;

до 2 000 найменувань колективів аеропортів, залізничних і автобусних вокзалів і станцій: Міжнародний аеропорт «Бориспіль», Черкаський залізничний вокзал, зокрема і міжнародних: аеропорти Ле Бурже, Орлі, Шарль де Голь у Франції;

близько 2 000 номінацій працівників автопарків, залізничних, тролейбусних і трамвайних депо: *Київський автобусний парк № 6, Куренівське тролейбусне депо, Локомотивне депо імені Тараса Шевченка*;

майже 2 000 власних назв мешканців військових туристських, спортивних та інших таборів: *«Артек», «Лісова пісня»*;

до 1 000 найменувань колективів баз, складів і сховищ: *Вінницька гуртово-роздільна продовольча база, Кам'янець-Подільська міськрайонна гуртовня «Електротовари»*;

понад 500 власних назв інших колективів, які працюють у типографіях, заповідниках, на прикордонних заставах і митних постах тощо: *«Абабагаламага», Карпатський біосферний заповідник, митний пост «Хмельницький-центральний»*.

Лише окремі базоніми, вокзалоніми, депооніми, лепораріоніми, лімітрофоніми, станціоніми, статівоніми і типографіоніми можуть закріпитися у сфері мови.

Ще раз зазначимо, що майже всі названі вище колективоніми є омонімічними з відповідними різновидами прагматонімів (рідко – топонімів). Усього таких пропріативів ми зафіксували майже 1 010 000, з них до сфери мови належать майже 20 000 номінацій.

Певною мірою подібні до порейонімів найменування екіпажів різних транспортних засобів (до 21 000 онімів, з них у мові – до 500: команда есмінця *«Відважний»*, бригада поїзда *«Чорне море»*, *«Рубіни»* як екіпаж космічного корабля *«Схід»* у складі Бориса Єгорова, Володимира Комарова і Костянтина Феоктистова).

Водночас окремі різновиди колективонімів функціонують самостійно, зокрема власні назви:

колективів тимчасових комісій і делегацій (до 20 000: *Делегація спостерігачів Ради Європи за проведенням президентських виборів в Україні, Козятинська окружна виборча комісія*);

колгоспів, радгоспів і фермерських господарств (до 40 000: фермерське господарство *«Світанок»*, колгосп *«Шлях до комунізму»*);

агенцій, студій, редакцій і каналів (до 5 000: телеканал *«Інтер»*, студія *«Фенікс-фільм»*);

військових і подібних об'єднань (до 2 000: бригада *«Азов»*, *Степовий фронт*);

спортивних команд (до 30 000: ФК *«Барселона»*, ХК *«Донбас»*);

ансамблів, хорів, театральних труп тощо (до 3 000: ВІА *«Смерічка»*, *Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського*);

загонів та інших дитячих організацій (5 000: *загін імені Васи Шижковського, «Соколи»*);

кримінальних груп (до 2 000: *«Ангели пекла», «Банда Морди»*);

організаційних, спостережних та інших комітетів, членів журі, учасників різних заходів (до 10 000: *«Кінотавр»*, *Організаційний комітет XXIII Літніх олімпійських ігор, Журі Міжнародного конкурсу бальних танців*);

первинних робочих колективів (цехів, бригад, ланок, відділень, секторів та інших підрозділів (до 10 000: *Департамент авіаційного транспорту Мінінфраструктури України, Секретний цех, Третя бригада*). Зауважимо, що значна частина найменувань таких денотатів не є власними назвами (*кафедра економіки, філологічний факультет*).

Кількість названих вище пропріативів – понад 127 000 (із урахуванням коефіцієнтів динаміки, багатозначності, хронології і локалізації за кордоном). Водночас у мові функціонує не більш ніж 1 000 таких найменувань.

Досить продуктивні і конфедераціями, яких ми зафіксували майже 85 000 (з них до 10 000 засвідчені в мові). Денотатами їх є міждержавні об'єднання (до 1 000: *Європейський Союз, НАТО*), партії і блоки (до 20 000: *Конгрес українських націоналістів, Славутська районна організація Партії зелених України*), громадські спілки й об'єднання (близько 28 000: *Запорізький обласний благодійний фонд «Центр соціальних та економічних досліджень», Чернівецький обласний фонд громадських ініціатив*), релігійні громади (майже 35 000: *Бучацька єпархія УГКЦ, Незалежна релігійна громада євангельських християн-баптистів «Скеля спасіння»*) і таємні організації та союзи (до 500: *«Собор Кирилоса», Харківсько-київське таємне товариство*).

Пресулатонами – це власні назви керівних структур різних рівнів: регіонального (до 140 000: *Вінницька обласна державна адміністрація, Харківський обласний профспілковий комітет працівників освіти*), всеукраїнського (до 5 000: *Верховна Рада України, Центральна палата Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка*) і міжнародного (до 1 000: *Міжнародний комітет Червоного Хреста і Червоного Півмісяця, Рада Безпеки ООН*), а також номінації колишніх (до 200: *Державна дума, Центральна рада*) та іноземних керівних структур (до 5 000: *Конгрес Сполучених Штатів Америки, Народна палата Республіки Індія*). Таких номінацій нами засвідчено більш ніж 150 00, зокрема тих, що функціонують у мові, – понад 10 000.

Загалом власних назв колективів людей ми нарахували 1 372 000, проте орієнтовно лише тридцять третя частина з них (41 500) може функціонувати як одиниця мови.

Наявність такої сукупності ергонімів і практично щоденне їх збільшення унеможливають комплексне дослідження цієї групи лексики вручну, без застосування електронних засобів. На нашу думку, варто поєднувати два шляхи аналізу – укладання словників та створення українського ономастичного корпусу.

Безумовно, лексикографічне опрацювання онімного матеріалу вже має чимало напрацювань, адже наявні каталоги, словники і довідники підприємств та організацій (переважно в межах окремих міст або регіонів), однак комплексний, усеукраїнський, реєстр поки що відсутній.

На особливу увагу заслуговують насамперед ергоніми, що характеризуються етнокультурною знаковістю. Вдалою спробою опису таких пропріативів є створений В. Жайворонком словник-довідник «Знаки української етнокультури» [див.: Жайворонко 2006], що вміщує майже 10 000 лексем. Із цього переліку безпосередньо пропріальної лексики стосуються 714 слів, а ергонімів – лише 14 (власні назви груп людей переважно періоду Козаччини). На нашу думку, ґрунтовного опису в друкованому або електронному вигляді (з енциклопедичними відомостями про носія найменування і детальною лінгвістичною характеристикою) потребує більше таких пропріальних одиниць, зокрема загальновідомі номінації (на зразок: *Верховна Рада України, НАТО*). Інформація про такі пропріативи, включена до складу енциклопедичного видання «Українські власні назви», орієнтовна кількість словникових статей в якому має становити до 10 000 (саме стільки вміщує словник-довідник В. Жайворонка «Велика чи мала літера» [див.:

Жайворонок 2004]), на нашу думку, дозволить сформувати у читачів науково достовірне уявлення про онімний простір нашої мови.

Стосовно значно більшої частини української ергонімії, характеристика якої можлива лише в контексті, і звичайний перелік найменувань нічого не дасть дослідникові, то в такій ситуації потрібно створювати ономастичний корпус, про що досить детально ще три роки тому писала В. Неклесова [див.: Неклесова 2015].

Безперечно, складником ономастичного корпусу будуть наявні електронні реєстри, каталоги, переліки власних назв колективів людей, які можна порухувати, згрупувати за певними ознаками (територією, мовою, будовою, способом творення тощо), зберегти для наступних дослідників.

Загалом і енциклопедичне опрацювання стрижневих для українського ергонімікону власних назв, і створення Ономастичного корпусу з реєстрами ергонімів у складі не лише дозволить підняти на якісно вищий рівень ономастичні студії в Україні, а й стане в нагоді представникам інших галузей знань (філософії, економіки, історії, соціології, культурології тощо).

У перспективі планується встановити кількість власних назв, які належать до інших онімних полів, таких як вітоніми, ідеоніми, космоніми, прагматоніми і топоніми, а також з'ясувати загальну кількість пропріальних одиниць української мови.

ЛІТЕРАТУРА

Белей, О. О. (2000). *Сучасна українська ергонімія (на матеріалі власних назв підприємств Закарпатської області)*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Львів, 17 с.

Григорук, Н. В. (2017). *Власні назви спортивних команд: структура, походження, функціонування в українській мові*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Черкаси, 20 с.

Жайворонок, В. В. (2004). *Велика чи мала літера?* Словник-довідник. Київ, 202 с.

Жайворонок, В. В. (2006). *Знаки української етнокультури*. Словник-довідник. Київ, 703 с.

Карпенко, Ю. О. (2004). Власні назви. [У:] *Українська мова*. Енциклопедія. Київ, с. 83–84.

Куковська, Л. О. (1996). *Структурно-семантична організація найменувань вищих навчальних закладів*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Дніпропетровськ, 23 с.

Кутуза, Н. В. (2003). *Структурно-семантичні моделі ергонімів (на матеріалі ергонімікону м. Одеси)*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Одеса, 18 с.

Лесовець, Н. М. (2007). *Ергонімія м. Луганська: структурно-семантичний і соціально-функціональний аспекти*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Луганськ, 295 с.

Микина, О. Г. (1992). *Номинационные процессы в современной европейской эргонимии*. Дис. ... канд. філол. наук. 10.02.19 «Теория языка». Донецк, 197 с.

Неклесова, В. Ю. (2015). *Формування українського ономастичного корпусу*. [У:] *Записки з ономастики*. Збірник наукових праць. Одеса, с. 541–547.

Позніхіренко, Ю. І. (2018). *Мотиваційна база ергонімів як знаків соціокультурного простору України й англomовних країн (на матеріалі назв закладів харчування)*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 25 с.

Сучасний словник іношомовних слів (2006). Скопненко О. І., Цимбалюк Т. В. (уклад.). Київ, 789 с.

Торчинський, М. М. (2008). *Структура онімного простору української мови*. Хмельницький, 550 с.

Торчинський, М. М. (2009). *Структура онімного простору української мови. Частина II. Функціонування власних назв*. Хмельницький, 374 с.

Торчинський, М. М. (2010). *Українська ономастика*. Київ, 237 с.

Цілина, М. М. (2006). *Ергоніми м. Києва: структура, семантика, функціонування*. Автореф. дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 23 с.

Шестакова, С. О. (2002). *Лексико-семантичні інновації у системі української номінації (на матеріалі ергонімів і прагмонімів)*. Дис. ... канд. філол. наук. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 241 с.

Подано до редакції 13.04.2019 року

Прийнято до друку 12.05.2019 року